

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ Г.С. СКОВОРОДИ

Матеріали
VI міжнародної науково-практичної конференції
«Соціалізація особистості
у сучасних соціокультурних контекстах»

Затверджено
редакційно-видавничою радою
Харківського національного
педагогічного університету
імені Г.С.Сковороди
Протокол № 2 від 02.04.2015 р.

Харків 2015

Редакційна колегія:

Денисенко І.Д. – доктор філософських наук, професор

Куц Г.М. – доктор, політичних наук, професор

Півнева Л.М. – доктор політичних наук, професор

Радіонова І.О. – доктор філософських наук, професор

Роговський О.М. – доктор філософських наук, професор

Затверджено редакційно-видавничою радою

Харківського національного педагогічного

університету імені Г.С.Сковороди

Протокол № 2 від 02.04.2015 р.

Збірник складено за матеріалами VI міжнародної науково-практичної конференції: «Соціалізація особистості у сучасних соціокультурних контекстах», що проходила 15 травня 2015 року у Харківському національному педагогічному університеті імені Г.С.Сковороди.

Видано за рахунок укладачів

Матеріали VI міжнародної науково-практичної конференції «Соціалізація особистості у сучасних соціокультурних контекстах». Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди. – Харків: ХНПУ, 2015. – 136 с.

© Харківський національний педагогічний
університет імені Г.С.Сковороди, 2015

Крюков А.И. Политическая социализация как фактор взаимодействия власти и личности	58
Куц Г.М. Сутність та основні характеристики політичного дискурсу	60
Малявин Е.В. Особенности трансформации и институционализации современных партий в Украине.....	63
Поліщук І.О. Політична культура епохи постмодерну	64
Прокопчук Ю.С. Ідеологічна соціалізація як стабілізуючий чинник суспільного розвитку	66
Ревенко Н.Г. Партийна та виборча системи в Україні: суспільні очікування та політичні реалії.....	69
Савельєва Т.П. Політична комунікація у мережевому суспільстві	72

РОЗДІЛ III. «ДЕСОЦІАЛІЗАЦІЯ ТА РЕСОЦІАЛІЗАЦІЯ ОСОБИСТОСТІ У СУСПІЛЬСТВІ, ЩО ТРАНСФОРМУЄТЬСЯ»

Борисенко Н.О. Основні стратегії ресоціалізації неповнолітніх у вітчизняній психолого-педагогічній практиці	74
Карпєєва Л.Ф., Пелішенко І.І. Ювенальна злочинність: соціологічний вимір	77
Крутий О.М., Лопатченко І.М. Соціально-екологічна модель особистісної соціалізації дітей сиріт.....	80
Марченко И.И. Воздействие происходящих перемен на социализацию личности	82
Пелішенко В.О. Особистість злочинника: визначення, типи, умови формування	85
Стрельнікова О.О. Волонтерська діяльність у сучасному українському суспільстві.....	88
Турко І.І. Вплив зовнішніх чинників на підстави виникнення трудових правовідносин	90
Чернова Л.Є. Фактори адаптації першокурсників до навчання у ВНЗ за сучасних умов розвитку українського суспільства	92

РОЗДІЛ IV. «РЕЛІГІЯ І ДУХОВНА СОЦІАЛІЗАЦІЯ ОСОБИСТОСТІ»

Гужва О.П. Буття та життєтворчість у соціокультурному контексті.....	96
Здоровенко В.В. Досвід розбудови соціального організму як мистецького твору	99
Кузнецов О.І. Духовний інтелект у вимірі духовного потенціалу особистості.....	102

г) социальный статус личности.

Резюмируя всё вышесказанное, можно утверждать, что формы и методы политической социализации влияют на формирование политической системы общества и в конечном счёте на тип власти в государстве.

Г. М. Куц

Харківський національний педагогічний
університет імені Г. С. Сковороди

СУТНІСТЬ ТА ОСНОВНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ПОЛІТИЧНОГО ДИСКУРСУ

Політичний дискурс (франц. discours – промова, бесіда, розмова) – специфічний вид комунікації, що поєднує вербальні та невербальні практики, структуруючи політичний простір та надаючи своєрідної інтерпретації політичній дійсності задля спрямування владних відносин в означеному напрямку згідно з певними політичними цілями. Поняття політичного дискурсу включає як політико-інституціональний рівень, так і позасистемні чинники (поведінка агентів політичного поля, різноманітні несанкціоновані політичні акції, політична символіка тощо), що співвідносяться зі сферою політики імпліцитно та здійснюють вплив на політичні процеси. Концепт дискурсу безпосередньо корелює з поняттям комунікації, яка ґрунтується на певній встановленій системі обмежень (ідеологічних, політичних, соціокультурних тощо). Завдяки таким обмеженням політичний дискурс здатний здійснювати структурування позицій учасників політичного процесу шляхом формування громадської думки у певному – означеному політичним дискурсом – руслі.

Початково поняттям дискурсу, яке почали вживати з XVIII ст., означували мовні практики [1, с. 12]. У наш час під поняттям дискурсу переважно розуміють ті мовні практики, що співвідносяться з вербальною та невербальною формами комунікації у певній соціальній сфері та організовані у відповідності з її структурами (наприклад, «юридичний дискурс»).

Ще в 1940-і роки, коли постала необхідність вивчення політичної комунікації, Г. Лассвелл, Н. Лейтес, Р. Якобсон та ін. аналізували взаємозв'язки між мовними практиками та політичними процесами [3]. Концепцію політичного дискурсу розробляли теоретики кембриджської та оксфордської філософської школи у 1950-ті роки. Одним із перших досліджень політичного дискурсу було серійне видання «Філософія, політика і суспільство» (П. Ласлетт), яке почало виходити з 1956 р. Концепт дискурсу активно використовується в політичних дослідженнях, починаючи з 1970-х років.

У 1970-х роках у зарубіжній лінгвістиці формується дискурсивний аналіз, що сприяє активному поширенню поняття дискурсу, яке в тогочасний період вважалося близьким за значенням до поняття «функціональний стиль» (або «текст плюс ситуація»). Саме тоді набула популярності лінгвістична проблематика (Т. Гівон, Т. ван Дейк, В. Дресслер, Р. Лангакер, Я. Петефі У. Чейф та ін.). На думку Т. ван Дейка, дискурс – комунікативне явище, складовою якого є не тільки певний текст, але й екстралінгвістичні обставини, що супроводжують мовний твір (знання та думки про оточуючий світ того, хто проголошує текст, його цілі та установки) [2, с. 112–113].

У суспільно-політичній площині ідея дискурсу отримала свій розвиток у працях Р. Барта, Е. Бенвеніста, М. Фуко, Ю. Хабермаса, З. Харріса та ін. На думку М. Фуко, дискурс не можна вважати якоюсь позачасовою формою, оскільки – це фрагмент історії, що проставляє власні обмеження, означуючи специфічні способи своєї приналежності до певної епохи [5]. Дискурс – це зближення мови та реальності, спосіб упорядкування дійсності, що відклався і закріпився у мові. Дискурс не лише віддзеркалює світ, але й витворює та конструює його. Владний дискурс здатний нав'язувати необхідні відносини політичного характеру. А результатом дискурсу є ідеологія.

Щодо концептуалізації поняття політичного дискурсу відстежуються дві позиції: широке розуміння (усі вербальні та невербальні практики, що мають відношення до сфери політики) та вузьке розуміння (лише політико-

інституціональні практики, що пов'язані з владними відносинами: урядові засідання, сесії парламенту, з'їзди політичних партій, державні свята тощо).

Поняття влади є системоутворюючою ознакою політичного дискурсу. Саме тому політичний дискурс сфокусований на владних відносинах у суспільстві, їхньому формуванні, виявленні та відтворенні. Політичний дискурс, будучи потужним владним ресурсом, стає основою легітимації влади. В межах політичного дискурсу формуються певні образи політичної реальності, за допомогою яких індивіди та соціальні інститути здійснюють своє позиціонування у політичному просторі. Відповідно, між політичними суб'єктами ведеться боротьба за право контролювати домінуючий політичний дискурс, який завжди приписує специфічні (власні) значення політичним явищам. Наприклад, дискурси авторитаризму та демократії одним і тим же поняттям надають різних значень. Приписування нових значень у політичному дискурсі змінює політичну реальність. За допомогою політичного дискурсу здійснюється більш ефективна ретрансляція змістів, ідей, цінностей.

Політичний простір у контексті дискурс-аналізу (Е. Лакло і Ш. Муфф) організовується міфами [4, с. 69]. Міф – це простір уявлення, принцип прочитання конкретної ситуації, який використовується для позначення цілісності. Певним чином спотворюючи дійсність, міфи встановлюють необхідний горизонт для діяльності. Лише вибір певного міфу визначає те, що є важливим для обговорення, а також спосіб, за допомогою якого буде здійснюватись обговорення в межах політичного дискурсу. Однією з цілей дискурс-аналізу є ретельне визначення тих міфів, які організовують політичні дискурси у кожному конкретному випадку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Волвенко Н. М. Роль феномену моди у процесах формування політичного дискурсу: політико-інституційний вимір : дис. ...кандидата політ. наук : 23.00.02 / Наталія Миколаївна Волвенко. — Харків, 2009. — 245 с.
2. Дейк ван Тойн А. Язык. Познание. Коммуникация / Тойн А. ван Дейк. — М. : Прогресс, 1989. — 331 с.
3. Лассуэлл Г. Язык власти [Електронний ресурс] / Гарольд Лассуэлл. — Режим доступу : <http://gtmarket.ru/laboratory/expertize/2006/880>.

4. Филлипс Л. Дж. Дискурс-анализ. Теория и метод / Луиза Дж. Филлипс, Марианне В. Йоргенсен ; [пер. с англ.]. — Харьков : Издательство Гуманитарный центр, 2004. — 336 с.
5. Фуко М. Археология знания / Мишель Фуко ; [пер. с фр. / общ. ред. Бр. Левченко]. — К. : Ника-Центр, 1996. — 208 с.

Е.В. Малявин

Национальный технический университет
«Харьковский политехнический институт»

ОСОБЕННОСТЬ ТРАНСФОРМАЦИИ И ИНСТИТУЦИОНАЛИЗАЦИИ СОВРЕМЕННЫХ ПАРТИЙ В УКРАИНЕ

С обретением независимости в Украине начали формироваться тенденции появления классовоподобных (идеологических) партий [1, с. 321–330]. За период с 1991 года и до конца 90-х, начал формироваться весь спектр политических партий от «левых» до «правых». Так электоратом левых политических сил КПУ были в основном пенсионеры и рабочие, а СПУ, СелПУ – жители села юго-восточной, центральной Украины и Крыма. А «правую» политическую силу НРУ всегда поддерживала украинская интеллигенция центральных и западных областей, а так же сельские жители западных территорий. Стоит заметить, что КПУ, СПУ, СелПУ, НРУ формировались из общественных движений – «снизу», а СДПУ(о) и НДП, которые представляли госчиновников и подконтрольных им подчиненных, формировались комбинированно. С одной стороны, они формировались «сверху», пропрезидентским депутатским корпусом и директорами крупных предприятий, крупными предпринимателями, а с другой – с «низу» (мелкими чиновниками и подконтрольной, зависимой от власти научной и технической интеллигенцией).

Начиная с 2000-х, наблюдается тенденция размывания классовоподобных партий и появление партий универсальных – лидерского типа [2, с. 62–69]. Преобладает процесс формирования партий «сверху», то есть под определенного лидера, где существование фиксированного партийного членства является формальным. Так на сегодняшний день скорее следует